

Välfärdsteknologi i de nordiska länderna

En kartläggning av statliga satsningar

Innehållsförteckning

Förord	3
Introduktion	5
Danmark	9
Finland	18
Island	24
Norge	28
Sverige	37
Summary in English	45
Om publikationen	51

Förord

Målet för det nordiska samarbetet inom hälsa och välfärd är att alla medborgare i Norden ska ha social trygghet och sociala rättigheter. Att arbeta för att förebygga ojämlikhet och undvika marginalisering av socialt utsatta och sårbara grupper i samhället är prioriterat. Samtidigt ska innovation och forskning främjas för att skapa bättre välfärdslösningar i framtiden. De här målsättningarna är en del av Vision 2030 där Nordiska ministerrådets bild är att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region. Visionens tre strategiska prioriteringar är ett grönt Norden, ett konkurrenskraftigt Norden och ett socialt hållbart Norden. Kopplat till de strategiska prioriteringarna finns tolv mål. Dessa prioriteringar och målen är styrande för all verksamhet i Nordiska ministerrådet 2021–2024.

De nordiska länderna står i likhet med många andra länder inför en betydande demografisk förändring, där andelen äldre vuxna i befolkningen ökar kraftigt. Den framtida befolkningstillväxten och dess ålderssammansättning är central för välfärdens utveckling. En åldrande befolkning innebär att utgifterna för välfärdstjänster, framför allt äldreomsorg och hälso- och sjukvård, kommer att öka. Detta betyder att det kommer att ställas allt större krav inom vården och omsorgen. Där finns redan idag stora svårigheter att rekrytera personal som ska klara av att upprätthålla omsorgsbehoven. Regioner, kommuner och andra aktörer inom vård- och omsorgssektorn har konstaterat att det krävs nya sätt att arbeta för att möta dessa utmaningar.

Verksamhetsutveckling med digitala stöd fyller en viktig funktion för att samhället ska kunna fortsätta att erbjuda välfärd för invånarna. Att utifrån vision 2030 kontinuerligt följa de nordiska ländernas arbete med att införa digitala stöd och välfärdsteknologi ser Nordens välfärdscenter som en del i arbetet med att följa utvecklingen mot visionens mål. Med denna rapport vill vi visa på den aktivitet som pågår i de nordiska länderna när det gäller digitalisering och införande av välfärdsteknologi.

Välfärdsarbete utförs på uppdrag av kommuner och regioner och sker i kommuner, regioner, företag och ideella organisationer. För att vård- och omsorgsverksamhet ska

fungera och utvecklas på ett gynnsamt sätt krävs att samhället, i synnerhet staten med sina styrmedel, ger goda förutsättningar och incitament för arbetet. Fokus för denna rapport är aktiviteter från statligt håll. Det vill säga fokus på vilka policyer, visioner och strategier som har tagits fram de senaste åren. Likaså vilka satsningar som har gjorts för att stötta utvecklingen finansiellt och på annat sätt. Vi har också identifierat utredningar som har publicerats under de senaste åren eller sådana som är under utarbetande och som har bäring på området digitalisering inom hälsa och omsorg. Slutligen har vi tittat på den nationella statusen när det gäller informationssäkerhet i de verksamhetssystem som används inom socialtjänsten, särskilt det som gäller säker hantering av identiteter och behörigheter. Digitalisering av arbete inom hälsa och omsorg berör till stora delar enskilda patienters och brukares personliga uppgifter. Detta är uppgifter som ofta är av känslig natur och som därför behöver skyddas mot obehörig behandling. Vi har tittat på hur det ser ut i de olika länderna när det kommer till regler och praxis kring integritet för den enskilde brukarens eller patientens uppgifter. GDPR gäller i alla de nordiska länderna, men frågan är hur aktörer i de enskilda länderna väljer att skydda personuppgifter. Är det en självklarhet att personal loggar in i verksamhetssystem och journalsystem med en flerfaktorsautentisering?

I arbetet med kartläggningen har många intervjuer med företrädare för departement, myndigheter, kommunförbund och andra aktörer genomförts. Nordens välfärdscenter vill rikta ett stort tack till alla er som generöst ställt upp och besvarat utredarens frågor samt bistått med tips om dokument att ta del av.

Eva Franzén

Direktör

Nordens välfärdscenter

Introduktion

Verksamhetsutveckling med digitala stöd fyller en viktig funktion för att samhället ska kunna fortsätta att erbjuda välfärd för invånarna. Om Vision 2030 ska kunna uppnås, det vill säga att Norden ska bli världens mest hållbara och integrerade region, krävs en ökad takt i utveckling av välfärdsteknologi inom de nordiska ländernas välfärdssektor, inklusive socialtjänst. De nordiska regeringarna har under det senaste decenniet tagit fram visioner och strategier för att styra utvecklingen mot en mer effektiv vård och omsorg samtidigt som kvaliteten ska upprätthållas. Politikerna har också skjutit till medel samt gett riktat stöd till regioner och kommuner för att stötta digital omställning.

Stöd av digitala sätt att hantera data, kommunicera och utföra vård- och omsorgstjänster är idag naturliga inslag inom vård och omsorg. Inte minst visade pandemin att det går att arbeta på andra sätt än de traditionella, där det mesta av vård- och omsorgsinsatserna har utförts av personal på plats. Restriktionerna under pandemin drabbade patienter och klienter inom vården och omsorgen allvarligt då verksamheterna blev tvungna att dra ner på de personliga kontakterna för att minska smittspridning. Samtidigt blev det tydligt att en stor del av kommunikationen samt vård- och omsorgsinsatserna kunde utföras digitalt. Digitaliseringen påskyndades av det nödläge som uppstod.

Avgränsning

Denna kartläggning omfattar välfärdsteknologi i socialtjänsten, i huvudsak inom äldreomsorgen och kring insatser till personer med funktionsnedsättning. Välfärdsteknologi är ett begrepp som kan vara svårt att definiera och vi ser på det på olika sätt i de nordiska länderna. I arbetet har vi därför utgått från den breda förklaring till begreppet som Nordens välfärdscenter har publicerat på sin webbplats

**"Vi på Nordens välfärdscenter
definierar välfärdsteknologi som**

teknologi som förebygger, hjälper och levererar välfärdslösningar. Tekniken används bland annat för att behålla eller öka trygghet, aktivitet, delaktighet eller självständighet för individer."

Det är svårt att på ett övergripande plan skilja ut välfärdsteknologi från annan digitalisering inom vård- och omsorgssektorn. I det praktiska arbetet med datainsamling och analys har vi därför vidgat fokus till att omfatta digitalisering i en vidare mening. E-hälsa kan betraktas som ett överordnat begrepp där välfärdsteknologi är en delmängd. E-hälsa och e-socialt arbete innehåller också element som inte faller under begreppet välfärdsteknologi men som ändå är avgörande för vårdens och omsorgens arbete. Det handlar om datahantering, verksamhetssystem, administrativa system, stödsystem för personalen, webbtjänster för brukare och invånare och så vidare.

En annan gränsdragningsproblematik är den mot hjälpmedelsteknik. Dessa hjälpmedel tillhandahålls inom hälso- och sjukvårdssystemet. Det kan handla om allt från rullstolar, gå-hjälpmedel av olika typer, stöd för personer med hörsel- eller synnedsättningar till appar för personer med kognitiva funktionsnedsättningar såsom minnesstöd eller träning av den kognitiva förmågan. I takt med att det har kommit allt fler digitala hjälpmedel har gränsen mellan välfärdsteknologin och hjälpmedlen blivit alltmer otydlig. De fyller till viss del samma funktion, att göra det möjligt för den enskilde att leva ett så normalt och självständigt liv som möjligt. Den stora skillnaden är kanske hur man i de olika länderna har valt att tillhandhålla dessa olika tjänster. Denna kartläggning omfattar inte hjälpmedelsområdet.

Frågeställningar

I denna kartläggning har vi försökt ge en bild av den digitala utvecklingen, med särskild inriktning på välfärdsteknologi i Norden ur ett nationellt och statligt perspektiv. Kartläggningen

är genomförd utifrån fyra huvudsakliga frågeställningar.

1. Vilka visioner, mål och strategier har de nordiska länderna när det gäller välfärdsteknologi inom socialtjänsten 2022 och framåt? Vi har tittat på vad de nationella aktörerna, regeringarna, departementen och andra nationella aktörer har skrivit.
2. Vilka konkreta satsningar görs på nationell, regional och kommunal nivå via statliga medel? Det vill säga, finns det nationellt finansierade program för forskning och stöd för utveckling samt implementering av välfärdsteknologi inom vård och omsorg?
3. Finns det aktuella, nyligen avslutade eller pågående utredningar inom området på nationell nivå i de nordiska länderna som berör digitalisering, e-hälsa eller välfärdsteknologi i vård- och omsorgssektorn?
4. Vilken är den nationella statusen för säker hantering av identiteter och behörigheter inom socialtjänsten? En summarisk kartläggning presenteras av regelverket och det praktiska arbetet för en säker informationshantering i socialtjänsten.

Metod

I datainsamlingen till denna rapport har utredaren intervjuat företrädare för ministerier och departement (Finland, Island och Sverige) och statliga myndigheter (Sverige, Norge, Danmark och Finland) som hanterar social omsorg och service samt hälso- och sjukvård och digitalisering inom dessa sektorer. Vidare har företrädare för kommunförbund intervjuats (Sverige, Island, Danmark). I Island intervjuades också en företrädare för Reykjaviks stad. I några fall har den huvudsakliga kontakten skett via e-post. I samtliga intervjuer har intervjupersonen bidragit med ytterligare kontakter och länkar till relevanta webbdokument i form av publicerade visioner, strategier, handlingsplaner, utredningar, utvärderingar och informationssidor. Utredaren har därefter tagit del av dokument och analyserat materialet utifrån de givna frågeställningarna. Intervjupersonerna har slutligen haft möjlighet att läsa och korrigera de sammanställningar som gjorts per land.

Denna rapport

I rapporten presenteras materialet landsvis. Länderna presenteras i bokstavsordning i hela rapporten. Under varje lands avsnitt behandlar vi de fyra frågeställningarna som de är presenterade ovan.

Danmark

Vision, mål och strategier

Digital strategi 2016–2020

Strategin [Et stærkere og mere trygt digitalt samfund](#) togs fram 2016 i överenskommelse mellan regeringen, Kommunernes Landsforening (KL) och Danske Regioner.

Visionen var:

"Offentlig digitalisering skapar värde, tillväxt och effektivitet och upprätthåller danskarnas förtroende för det digitala samhället. Digitaliseringen kan ge både högre kvalitet i offentliga tjänster och en mer sammanhållen och effektiv offentlig sektor som skapar värde för medborgare och företag. Danmark har kommit långt med den digitala omvandlingen av den offentliga sektorn, men det återstår fortfarande mycket arbete. Med den gemensamma strategin för digitalisering av den offentliga sektorn 2016–2020 sätter den offentliga sektorn upp tre ambitiösa men realistiska mål för utvecklingen mot en mer digital offentlig sektor under de kommande åren."

I överenskommelsen angavs tre mål för att nå visionen:

Det digitala ska vara enkelt, snabbt och säkerställa god kvalitet

Danskarna måste uppleva att offentlig digitalisering ger konkret värde i vardagen. Offentlig sektor ska erbjuda digitala tjänster och digitala välfärdslösningar av högsta klass.

Den offentliga digitaliseringen ska ge goda förutsättningar för tillväxt

Den offentliga digitaliseringen ska göra det enklare att driva företag och bidra till regeringens mål att minska belastningen på näringslivet med tre miljarder danska kronor till 2020.

Säkerhet och förtroende måste stå i centrum

Vi måste öka informationssäkerheten i den offentliga sektorn och stärka medborgarnas och företagens digitala kompetens. Offentlig digital infrastruktur som är kritisk för samhället måste vara robust och tillgodose användarnas behov. Samtidigt måste Danmark vara ett samhälle där alla kan delta

både de med en digital kompetens och de som inte kan eller har möjlighet att använda de digitala lösningarna.

Strategi 2018–2024

[Strategi for digital sundhed 2018–2024](#) är en ekonomisk överenskommelse mellan regeringen, Danmarks regioner och KL. Strategin säkerställer den fortsatta utvecklingen mot ett mer holistiskt synsätt, där sjukhus, kommunal hälso- och sjukvård, privatpraktiserande och andra offentliga och privata aktörer i hela hälso- och sjukvårdssystemet kan samverka i ett integrerat nätverk med medborgaren i centrum. Fler uppgifter kan lösas med digitalisering nära medborgaren i en sammanhängande hälso- och sjukvård som ser till hela personen och inte bara på den individuella diagnosen.

Fem insatsområden

Ambitionen att utveckla ett system som fungerar som ett nära och sammanhållet hälsonätverk för medborgaren kräver insatser där hälso- och sjukvårdens parter gemensamt måste stärka sina samarbeten. Dessutom finns betydande lokala digitaliseringsinsatser, bland annat i regioner och kommuner. Gemensamma och lokala insatser är varandras förutsättningar på vägen mot ett digitalt sammanhållet hälsonätverk. En sådan strategi handlar om den stora gemensamma uppgift som ligger framför oss med övergripande insatser.

I Strategi for digital sundhed fastställs fem åtgärdsområden för att sätta medborgarnas behov i centrum och göra vardagen enklare för vårdpersonal. Dessa kommer att bidra till att säkerställa större sammanhållning, sammanhängande behandling och vård för medborgarna och stöd till anhöriga. Samtidigt som säkerheten kring medborgarnas hälsodata upprätthålls och stärks så att relevant information kan delas med tillförsikt.

1. Medborgaren som aktiv partner

En vardag med mer delaktighet – och mer autonomi. Hur medborgarna interagerar med hälso- och sjukvården förändras i och med digitaliseringen och utvecklingen av nya digitala kanaler. Detta ger medborgarna en mer flexibel kontakt med hälso- och sjukvården, där individuella behov kan beaktas i större utsträckning.

2. Kunskap i tid

Visionen är att medborgare, anhöriga och anställda upplever bättre samordning och en enklare vardag kring patienten, där viktig information finns till hands. Gemensamma standarder och infrastruktur måste utvecklas så att de lokala IT-systemen kan tala med varandra och fungera tillsammans. Digitala verktyg och ny teknik måste kunna stödja samordning, logistik och ge enkla arbetsflöden.

3. Förebyggande

Den tekniska utvecklingen förändrar ramarna för hur hälso- och sjukvård kan tillhandahållas och möjliggör tidigare och mer riktade insatser.

4. Förtroende och säkerhet för data

Målet är att upprätthålla danskarnas förtroende för användning av digitala hälsouppgifter. Säkerhet måste förbli en förutsättning för ökad delning och användning av data. Utgångspunkten för detta är principerna i säkerhetsstandarden ISO 27001. Det bygger på förutsättningen att informationssäkerhet ska hanteras utifrån ett riskbaserat arbetssätt, där varje organisation beslutar om risker och utifrån det prioriterar resurser för säkerhetsarbetet. Standarden är obligatorisk för alla myndigheter att följa. Dessutom finns det skyldigheter för hela hälso- och sjukvårdssektorn enligt EU: s allmänna dataskyddsförordning och direktivet om nät- och informationssäkerhet.

5. Utveckling och vanliga byggstenar

Förutsättningen för att utveckla ett mer nära och effektivt arbete för medborgarnas hälsa är att samordna digitala lösningar och bygga en gemensam digital infrastruktur som ansluter alla IT-system. Den gemensamma digitala hälsoinfrastrukturen måste utvecklas så att den kan fungera som ett enhetligt "ekosystem". Med detta menas en öppen och ett leverantörsoberoende gemensamt nätverk. Det består av tjänster som är beroende av varandra och komponenter som är kopplade till varandra genom gemensamma normer och principer.

I samband med att regeringen, KL och Danske Regioner har enats om att fortsätta arbetet för den digitala omvandlingen av hälso- och sjukvårdssystemet har strategin för digital hälsa 2018–2022 förlängts till 2024.

Ny gemensam strategi om digitalisering i samhället 2022–2025 – Digitalisering som lyfter samhället

Strategin, [Digitalisering, der løfter samfundet - den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi 2022–2025](#), är framtagen av regeringen, KL och Danske Regioner. Med den gemensamma digitaliseringsstrategin för den offentliga sektorn 2022–2025 är visionen att digitaliseringen ska vara en central del av lösningen på de stora samhällsutmaningar som Danmark står inför. Strategin innehåller fyra visioner och är en uppföljare till strategin – Ett starkare och säkrare digitalt samhälle som gällde 2016–2020.

1. En sammanhängande och användarvänlig digital offentlig förvaltning för alla

Medborgare och företag måste uppleva att de genom en enhetlig offentlig tjänst får hjälp utifrån sina behov – oavsett nivån på deras digitala kompetens.

2. Digitalisering för att komma till rätta med arbetskraftsbristen

Digitalisering och ny teknik ska aktivt användas för att skapa en bättre och effektivare offentlig sektor. Där lägger medarbetarna sin tid på välfärd och innovativa lösningar används till förmån för både individen och samhället.

3. Ett digitalt bidrag till den gröna omställningen

Digitaliseringen är en viktig drivkraft i den gröna omställningen av samhället och bidrar till att Danmark når sina klimatmål.

4. En stark grund för digital utveckling

Den digitala utvecklingen av den offentliga sektorn bygger på en solid och säker grund. Den skapar en ram för digitalisering för att stödja en sammanhängande offentlig service, minska arbetskraftsbrist och bidra till den gröna omställningen av samhället.

Deklaration om välfärdsteknologi

För att stimulera fortsatt utveckling i en gemensam riktning har KL utarbetat en gemensam deklARATION om välfärdsteknik, [Fælles erklæring om Velfærdsteknologi](#).

I deklARATIONEN anges tre övergripande sociala mål för

användningen av välfärdsteknologi.

Bättre upplevd kvalitet för att medborgare i behov av stöd ska kunna uttrycka sig personligen, leva ett självständigt, fritt och värdigt liv i en trygg miljö.

Bättre arbetsmiljö och arbetsglädje bland medarbetarna. Välfärdsteknologi spelar en viktig roll för att göra arbetslivet mer skonsamt och attraktivt.

Bättre utnyttjande av kommunala/offentliga resurser.

Satsningar inom välfärdsteknologi

Program for velfærdsteknologi

Som ett komplement till strategin från 2016 (Ett starkare och säkrare digitalt samhälle) togs [Program for velfærdsteknologi 2017–2020](#) fram inom KL.

Syftet med programmet var att det skulle säkerställa en strategisk utveckling inom välfärdsteknologiområdet. För att uppnå detta hade programmet tre spår.

1. Stöd till vinstrealisering, som fokuserar på realistiska, användbara och överförbara business case och på realisering av de vinstpotentialer som välfärdsteknologiska lösningar ger i form av bestående vinster.
2. Stöd till implementering, som fokuserar på att ta fram riktlinjer, checklistor med mera som hela tiden tillgodoser det behov av implementeringsstöd som kommunerna efterfrågar.
3. Kunskapsdelning, utveckling och samordning av området. Fokus ligger på att stödja insamling av kunskap, dokumentation och samordning av kommunala välfärdstekniska projekt, så att kvalificerad kunskapsdelning blir möjlig.

Satsningarna har följts upp och utvärderats. Rapporterna finns samlade på KL:s webbsida [Statusrapporter](#). När satsningen upphörde 2020 slutade KL att följa utvecklingen och publicera statusrapporter.

Programmet byggde vidare på [Udbredelse af velfærdsteknologi i kommunerne](#) från 2013 där man satsade på att sprida och implementera användandet av fyra olika typer av teknik;

automatiska toaletter, ät-robotar, förflyttning och mer användning av hjälpmedel.

Satsningen från 2013–2016 följdes upp och utvärderades och rapporterna finns på [KL:s webbsida](#).

Efter 2020 existerar inget fortsatt program för välfärdsteknologi i Danmark. Däremot har KL tagit fram ett mer generellt program för digitalisering i danska kommuner. Detta innehåller stöd till kommunerna för att utveckla digitaliseringen på flera nivåer. Programmet avser perioden 2021–2025.

Kommunernas digitaliseringsprogram 2021–2025

KL skriver på sin webbsida om digitaliseringsprogrammet [Kommunernes Digitaliseringsprogram](#) att detta ska göra kommunerna bättre rustade att lösa de utmaningar de står inför samtidigt som välfärden ska utvecklas. Programmet ska stödja kommunerna med den digitala transformationen och säkerställa att alla kommuner kan dra nytta av de digitala möjligheterna. Programmet fokuserar bland annat på att stärka kommunerna när det gäller inköp och förvärv av IT-lösningar samtidigt som man gör konkreta satsningar på datastandardisering. Programmet innehåller en lång rad praktiska verktyg för att öka kompetensen och förmågan i kommunerna när det gäller att utveckla de digitala arbetsätten. Digitaliseringsprogrammet är indelat i sex delprogram.

1. Medborgare, teknik och lokal demokrati

När digitalisering, teknik och datahantering i större utsträckning används i insatserna till medborgarna kommer det närmare dem. De flesta människor tycker att den här typen av insatser är helt naturliga. Teknik är en integrerad del av medborgarnas dagliga liv, exempelvis när de använder appar för shopping, för att hålla reda på hur många steg de går, följa nyhetsflöden eller få grepp om fritidsaktiviteter. Vissa medborgare är dock skeptiska och känner sig osäkra på utvecklingen. Deras oro måste tas på allvar och den digitala utvecklingen måste anpassas till medborgaren och till de olika situationer som tekniken ska användas.

2. Digital omvandling och ökad användning av mogen teknik

Syftet med programmet är att ge kommunerna en överblick över och insikt i den digitala utvecklingen och ny teknik samt

dess mognad och tillämpningar i verksamheterna.

3. Sammanhållna välfärdsprocesser och initiativ

Syftet med programmet är att stödja att kommunerna har de digitala förutsättningar som krävs för att kunna erbjuda medborgarna sammanhållna välfärdsinsatser. Programmet ska därmed bidra med konkreta digitala lösningar så att kommunerna i ett antal utvalda utvecklingsområden kan skapa bättre samstämmighet till gagn för medborgarna. Det kan ske genom att exempelvis utveckla gemensamma digitala lösningar och gemensamma guider till utvecklingsarbetet.

4. Klimat och resurser

Programmets syfte är vidare att kombinera och öka insatserna specifikt i förhållande till arbetet med data i klimat- och miljöarbetet, särskilt i relation till vatten, avfall, natur, miljö och fysisk planering.

5. Bättre välfärd och hantering av data

Programmet ska också främja datastandardisering inom ett antal prioriterade områden, för att göra det möjligt att använda data för flera olika ändamål. För medborgarna innebär det att kommunerna bättre kan ta till sig ny teknik och därmed i större utsträckning kunna rikta insatser och processer till gagn för den enskilde.

6. Kommunernas digitala fundament

Den gemensamma digitala grunden ska vidareutvecklas så att kommunerna kan arbeta i en och samma riktning och få konkreta verktyg för att förbättra och effektivisera välfärden med hjälp av digitala lösningar och data. Programmet ska bland annat stödja kommunerna till bättre förutsättningar för upphandlingar och att skaffa sammanhängande digitala lösningar.

Fördelning av forskningsreserven 2022

Den politiska överenskommelsen [Fordeling af forskningsreserven i 2022](#) innebär en tematisering av Innovationsfonden Danmarks medel. Det innebär att [Innovationsfonden](#) under 2022 stödjer forsknings- och innovationsprojekt inom:

- grön forskning, teknikutveckling och innovation

- life science, hälso- och välfärdsteknologi
- strategisk och utmaningsdriven forskning och innovation inom ny teknik.

På sin webbsida skriver Innovationsfonden om temat life science, hälso- och välfärdsteknologi att parterna enats om att anslå 300 miljoner danska kronor till strategisk och utmaningsdriven forskning, teknikutveckling och innovation inom life science, hälso- och välfärdsteknologi.

Innovationsfonden Danmark kommer att förmedla fonderna.

Aktuella utredningar

2022 publicerade KL en policy för användningen av digitalisering och teknik i kommunerna kallad [Gentænk velfærden – Kommunernes digitaliseringspolitik 2022](#).

Policyn anger sju sätt på vilka politiker i kommunerna kan möta arbetskraftsutmaningar och utveckla välfärden med digitalisering och teknik. Bland annat föreslås att kommunerna sätter digitaliseringen på agendan inom alla verksamhetsområden. Arbetsflöden och välfärdstjänster behöver ses över, och utifrån en professionell bedömning måste beslut fattas om vilka processer som kan digitaliseras så att händer kan frigöras för uppgifter som kräver mänskliga insatser. Dessutom måste kommunerna bli bättre på att dela kunskap med varandra om de digitala lösningar som redan fungerar.

Policyn innehåller sju punkter för framtidens välfärd.

1. Tänk om välfärden – Digitala lösningar måste användas för att lösa utmaningen som arbetskraftsbristen utgör.
2. Bättre service – Ge medborgaren möjlighet till ett digitalt förstahandsval.
3. Alla ska kunna delta – Ingen medborgare ska lämnas på efterkälken i den digitala välfärden.
4. Trygghet för medborgarna – Ordning på data, etik och säkerhet.
5. Använd det som fungerar – Implementera teknik som har visat sitt värde.
6. Smartare användning av data – Ge medborgaren samordnade och skräddarsydda insatser.
7. En modern arbetsplats – Digitala möjligheter ska göra det mer attraktivt att arbeta i kommunerna.

Hantering av identiteter och behörigheter

Den danska [Sundhedsdatastyrelsen](#) har till uppgift att stärka och vägleda hälsosektorn genom användning av data och genom att skapa digital sammanhållning inom sektorn.

Hälsodatamyndigheten hjälper till att leverera sammanhängande hälsodata och digitala lösningar till förmån för patienter och anställda i hälso- och sjukvårdssystemet samt forsknings- och administrativa ändamål inom hälsosektorn. Myndigheten är en del av hälsoministeriet och inrättades november 2015. De ansvarar bland annat för att underlätta och samordna insatser för att säkerställa cyber- och informationssäkerhet i hälsoministeriet och i den danska hälsosektorn i allmänhet. På Sundhedsdatastyrelsens webbplats finns information om lagstiftning och regler samt råd och vägledning för hur hälsovårdsaktörerna ska agera när det gäller informationssäkerhet. De har publicerat en handbok om informationssäkerhet – [Vejledning om informationssikkerhed i sundhedsvæsenet](#).

Danmark har ett nationellt offentliggätt system för e-id för privatpersoner, Nemid. Detta är en tjänst för säker digital inloggning hos internetbaserade aktörer såsom banker, andra företag eller offentlig sektor och som kräver säker inloggning.

Kommunernes it-fællesskab, [KOMBIT](#)^[1], ger på sin webbplats tips om hur kommunerna ska tänka när det gäller data- och cybersäkerhet vid distansarbete och digital kommunikation. KOMBIT har publicerat råd om hur kommunen och dess medarbetare ska agera vid till exempel distansarbete. Publikationerna [God kultur ved distancearbejde](#) och [Beskyt Organisationen - Opdater sikkerhedspolitikkerne til en »ny normal«](#) är båda utgivna av Digitaliseringsstyrelsen och Center for Cybersikkerhed.

1. KOMBIT är ett projekt- och ledningshus inom KL som tar fram och förvaltar de gemensamma kommunala IT-lösningarna

Finland

Vision, mål och strategier

Tillväxtstrategi för forskning och innovation inom hälsobranschen

Finland har en [tillväxtstrategi för forskning och innovation inom hälsobranschen](#) som offentliggjordes 2014.

Tillväxtstrategin uppdaterades i december 2020, under pandemins första år – [Hållbar tillväxt och välfärd 2020–2023](#). I juni 2016 lanserades en [färdplan för tillväxtstrategin 2016–2018](#). Färdplanen har två syften, dels att människors hälsa och välfärd ska förbättras på ett kunskapsbaserat sätt genom att utnyttja de möjligheter som forskningen och den tekniska utvecklingen ger, dels att Finlands ställning som internationellt erkänd föregångare inom forskning, innovation, investeringar och ny affärsverksamhet inom hälsobranschen ska förbättras. I färdplanen identifieras tre sammanhängande åtgärdsområden som hänför sig till verksamhetsmiljön – kompetens, partnerskap och samarbete.

Regeringen skriver på sin webbsida om färdplanen 2016:

"... Målet är att stärka verksamhetsmiljön och på så sätt förbättra Finlands ställning som en internationellt känd föregångare inom forskning och innovation inom hälsosektorn, investeringar och ny affärsverksamhet. Samtidigt ska vi förbättra människors hälsa och välbefinnande genom de möjligheter som skapas av till exempel forskning och teknik och säkerställa en hög hälso- och sjukvård i vårt land också i framtiden. Färdplanen för tillväxtstrategin har utarbetats och genomförts i samarbete mellan arbets- och näringsministeriet, social- och hälsovårdsministeriet och undervisnings- och kulturministeriet samt forsknings- och innovationsfinansiärer (Tekes, Finlands Akademi) och aktörer inom hälso- och sjukvården."

[Forsknings- och innovationsverksamheten inom hälsobranschen utvecklas målinriktat åren 2020–2023](#).

Färdplanen uppdaterades 2020 med mål om att genom nya innovationer inom hälsobranschen eftersträva välfärd och konkurrenskraft.

E-Hälsa och e-Socialstrategi 2020

Finlands regering lanserade 2020 tillsammans med Kommunförbundet en strategi för e-hälsa och e-social välfärd – [Information för att stödja välbefinnande och förnyelse av tjänster. E-hälsa och e-social strategi 2020](#)

Syftet med denna strategi var att stödja både förnyelse av social- och hälsovårdssektorn och att medborgarnas ska ha en aktiv roll kring det egna välbefinnandet genom att underlätta informationshantering och öka antalet onlinetjänster. För att uppnå dessa mål betonades vikten av att aktivt utnyttja information från social- och hälsovårdstjänster och att förädla dessa till kunskap som stöder både servicesystemet och enskilda medborgare.

Hälso- och sjukvårdsreform

Finland införde en omfattande reform som rör hälso- och sjukvården, socialtjänsten och räddningstjänsten. Allt ansvar för dessa verksamheter lyftes över till 22 välfärdsområden från tidigare regioner och kommuner. I samband med denna förändring infördes ett flertal nya lagar, bland annat en ny gemensam lag om social- och hälsovård. Dessutom föreslår regeringsproposition RP 56/2021 ändringar i mer än hundra andra lagar. Det är i huvudsak tekniska ändringar som måste genomföras då organiseringsansvaret övergått från kommunerna till välfärdsområdena. Reformen trädde i kraft den 1 januari 2023. [Social och hälsovårdreformen](#) innebär att all utveckling av, och erbjudande av, välfärdsteknologi i socialtjänsten kommer att förflyttas från kommunerna till de nya välfärdsområdena.

Nationellt åldersprogram fram till år 2030: För ett ålderskunnigt Finland

Finlands regering antog 2020 ett program för att trygga en så funktionsduglig ålderdom som möjligt för medborgarna och att det sker en uppbyggnad av ett ekonomiskt och socialt hållbart servicesystem för det. De centrala effektmålen för [Åldersprogrammet 2030](#) är att rikta in förebyggande åtgärder och aktiviteter som förbättrar funktionsförmågan hos den äldre befolkningen och riskgrupper. Vidare syftar programmet till att förlänga funktionsförmågan och arbetskarriären bland äldre vuxna, i synnerhet inom social- och hälsovården, samt öka och möjliggöra frivilligarbete. Ytterligare mål är att säkerställa likabehandling, effektivare samordning och ekonomisk hållbarhet inom stödet till äldre vuxna. Slutligen är målet att

öka boendeanpassning för äldre vuxna.

Målen för åldersprogrammet konkretiseras i ett åtgärdsprogram. Inom området digitalisering finns fem mål för 2030 formulerade.

- Smart teknik som stöder självständighet har förbättrat de äldre vuxnas välbefinnande.
- Samhället har främjat och säkerställt att äldre vuxna med svag socioekonomisk ställning har en jämlik möjlighet att använda teknik som stöd för självständighet.
- Teknik, artificiell intelligens och robotteknik utnyttjas i högre grad som stöd för främjandet av de äldres hälsa och välfärd samt för äldreomsorgen.
- Kunskapsbaserad och nyttjande av stora informations- och datamängder hos organisationers ledningar har förbättrat många verksamhetens kostnadseffektivitet.
- Finland är ett föregångsland inom utveckling och nyttjande av teknik för äldre vuxna, deras erfarenheter och deras kompetens som tillvaratas globalt och på bred basis.

För att nå dessa mål föreslås en rad åtgärder som ska införas fram till 2030.

1. Information från stödet för hemmaboendet om hur äldre vuxna klarar sig hemma används i servicesystemet.
2. Robotteknik och nya hjälpmedel, exempelvis exoskelett, nyttjas.
3. Interaktiv artificiell intelligens, till exempel chattboten Onerva, testas och används i informationsgången mellan kund och vårdare.
4. Kund- och servicehandledningen är som helhet en kundorienterad digital process.
5. Kundens egenvård och självständiga funktionsförmåga främjas digitalt.
6. Integreringen av kund- och patientdata inom social- och hälsovårdens främjas.
7. Systemen för verksamhetsstyrning utvecklas i samarbete med vårdare och kunder.

Satsningar inom välfärdsteknologi

Programmet Teknologi för hemmaboende seniorer (KATI) är ett program som drivs av Institutet för hälsa och välfärd (THL)^[2] och finansieras av Social- och hälsovårdsministeriet och pågår 2020–2023. Programmet finansieras med tio miljoner euro för de tre åren. KATI-programmet främjar användande av ny teknologi för hemmaboende, hemvård och tjänster som tillhandahålls i hemmet. Nya teknologier utvecklas tillsammans, pilot testas och tas i bruk i social- och hälsovårdsområdena på ett systematiskt och nationellt samordnat sätt. Införandet och användningen av ny teknologi främjar klienternas och social- och hälsovårdspersonalens välbefinnande och bidrar till att dämpa kostnader. Användningen av ny teknologi förväntas få en positiv inverkan på Finlands företags-, innovations- och affärsverksamhet, inklusive internationell verksamhet.

Mål

Verksamhetsmodeller och tjänster för hemmaboende förnyas genom teknologi:

- för att upprätthålla funktionsförmågan och välbefinnandet hos äldre personer som bor hemma
- för att stöda självständigt och tryggt boende
- för att främja tjänster som tillhandahålls i hemmet
- för att förbättra hemvårdspersonalens arbetshälsa och minska belastningen.

Genomförande

Programmet genomförs med sex regionala KATI-projekt, där kommunerna tar i bruk ny teknologi inom hemvården och de förebyggande tjänsterna. Projekten producerar utvärderingsinformation för sina välfärdsområden och för THL:s nationella utvärdering. Dessutom utarbetar projekten verksamhetsmodeller som stöder införandet av teknologi för social- och hälsovårdsorganisationerna.

I programmet utreds hur användningen av ny teknik och nya tjänster inom hemvården påverkar:

- yrkesutbildade personers arbete
- klienternas välfärd

2. Institutet för hälsa och välfärd (THL) är ett självständigt statligt expert- och forskningsinstitut som främjar människornas välfärd, hälsa och säkerhet.
<https://thl.fi/sv/web/thlfi-sv>

- kostnader för vård och omsorg.

Målet är att producera information som kan utnyttjas i beslutsfattande och utveckling av hemvårdens tjänster. THL stöder arbetet inom KATI-projekten, och utvärderar teknologiernas effekter och samarbetet mellan pilotmiljöerna för teknologi för hemmaboende. Under programmets gång bereder och testar THL tillsammans med projektaktörer och intressentgrupper en nationell samordningsmodell för åldersteknologi. Projektet riktar sig till välfärdsområdena som från 2023 ansvarar för hälso- och sjukvård och för socialtjänsten.

Bakgrund

KATI-programmet genomför åtgärderna för hemmaboende som en fortsättning på programmet för artificiell intelligens och robotik inom välfärd som 2022 publicerade slutrapporten [Hyteairo](#). KATI-programmet ingår i Åldersprogrammet och projekten kompletterar andra projekt som finansieras via programmet Framtidens social- och hälsocentral.

Fortsättning

THL planerar att programmet ska vidgas till att gälla samtliga regioner i Finland. Trolig start av det fortsatta programmet är 2024.

Aktuella utredningar

Social- och hälsovårdsministeriet håller på att ta fram en plan för implementering av åldersprogrammet. Den beräknas vara klar under 2023 och KATI-programmet ska utvärderas och en rapport beräknas vara klar till juni 2023.

Hantering av identiteter och behörigheter

Den finska socialvårdslagen [Socialvårdslag 1301/2014](#) ligger till grund för socialtjänstens arbete tillsammans med andra lagar såsom [Lag om stödjande av den äldre befolkningens funktionsförmåga och om social- och hälsovårdstjänster för äldre](#). Sekretess inom socialtjänsten regleras i [Lag om offentlighet i myndigheternas verksamhet](#).

Ytterligare finns [Lag om elektronisk behandling av kunduppgifter inom social- och hälsovården](#). Syftet med denna lag är att främja och möjliggöra att kunduppgifter som produceras inom social- och hälsovården och uppgifter och som kunden själv producerar om sitt välbefinnande ska behandlas på ett informationssäkert sätt. Lagen innehåller bestämmelser som kompletterar och preciserar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 (dataskyddsförordningen).

Det finns ett förslag till ny lagstiftning som berör digitalisering kring socialtjänst, datasäkerhet och integritet. Det nya lagförslaget täcker dock inte arbete i den enskildes hem. Riksdagens grundlagsutskott hade invändningar mot förslaget angående distansmöten och trygghetsteknik i den enskildes hem. Förslaget behöver därför arbetas om. Det gamla regelverket som fortfarande är i bruk tillåter användande av digital teknik, men budskapet från myndigheterna är att kommunerna behöver ta regelverket angående samtycke från den enskilde i beaktande.

Certifikat och kort för social- och hälsovården

[Myndigheten för digitalisering och befolkningsdata](#) beviljar certifikatkort och certifikat avsedda för social- och hälsovården. Certifikaten för social- och hälsovården används för elektronisk identifiering av personal. Dessutom undertecknas patienthandlingar och recept elektroniskt med certifikat.

I Finland finns ett system med bank-ID som privatpersoner använder för autentisering i banker och andra webbtjänster. Det pågår en process för att ta fram ett nationellt statligt e-ID.

Regeringen har lämnat en proposition till riksdagen där det föreslås ny lagstiftning om de nya e-tjänster som myndigheterna tillhandahåller och om ändringar i produktionen och användningen av tjänsterna. E-legitimation gör det möjligt för medborgarna att lämna ut sina personuppgifter på ett informationssäkert, flexibelt och jämlikt sätt. Varje finländare ska ha tillgång till e-legitimation och den ska vara oberoende av till exempel tjänsteleverantörer eller avgiftsbelagda kundförhållanden. Målet är en situation där de som uträttat e-ärenden har möjlighet att visa upp en identitet som bekräftats av en myndighet. I ett [pressmeddelande från Finansministeriet](#) meddelas att e-legitimation tas i bruk under hösten 2023, då den nya lagen träder i kraft.

Island

Vision, mål och strategier

E-hälsostrategi 2016

Hälsoministeriet utarbetade en nationell e-hälsostrategi 2016.

De övergripande målen i denna var att:

- säkerställa säker och sömlös åtkomst för hälso- och sjukvårdspersonal till patientinformation när och var som helst
- säkerställa säker och sömlös elektronisk tillgång för konsumenter till egen hälsoinformation när och var det behövs
- säkerställa säkerhet och kvalitet på hälsoinformation i elektroniska patientjournaler och en
- förbättring av datahämtningen och spridningen av elektroniska patientjournaler.

Policyn omsattes inte någon handlings- eller implementeringsplan och kom därför inte att göra något större avtryck i vården och omsorgen.

Policy för digitalisering inom hälsosektorn

Strategin från 2016 fick en uppföljare 2022 och Hälsodepartementet publicerade då en policy för digitalisering inom hälsosektorn, [Digital healthcare policy Ministry of Health](#).

I policyn skriver departementet att den digitala hälso- och sjukvårdspolicyn kommer att utgöra en grund för utveckling och användning av digital teknik som planeras av hälsoministeriet i syfte att förbättra tjänsterna och använda insamling, bearbetning och delning av data för att förbättra nationens hälsa.

Tre huvudmål identifieras i policyn: aktivering av individer som deltagare i sin egen hälso- och sjukvård och behandling, förbättrad samverkan mellan systemen och stöd till innovation och forskning.

Digital policy

Digital Iceland^[3] utfärdade i juli 2021 en policy, [Digital policy I. Digital Iceland](#), för digitala tjänster inom den offentliga sektorn.

I policyn angavs en vision och sju mål för digitala tjänster i den offentliga sektorn.

"Island är en av världens ledande nationer när det gäller digitala tjänster. Digitala tjänster används för att skapa ett starkt samhälle med ökad konkurrenskraft som leder till värdeskapande och utgör grunden för välstånd. Digitala tjänster är tydliga, säkra, enkla och snabba. Användarupplevelsen av tjänsten jämförs med tjänster eftersom det händer bäst. Allmänheten och företagen i landet går rakt på sak, var som helst och när som helst, vilket sparar människors dyrbara tid. Samtidigt minskar tjänstens inverkan på naturresurserna."

Mål och fokus:

- ökad konkurrenskraft
- bättre offentliga tjänster
- säkrare infrastruktur
- en modernare arbetsmiljö
- tillfällen att utforma politiken
- främjandet av digitala tjänster är en av regeringens prioriteringar
- digital kommunikation blir det viktigaste sättet för offentlig kommunikation med allmänheten
- starkt samarbete med de nordiska och baltiska länderna.

Ingen strategi för välfärdsteknologiutvecklingen

Det finns ingen strategi eller initiativ från regeringen för att driva på välfärdsteknologiutvecklingen explicit. Den generella digitala policyn från 2021 har dock en viss bäring på också området välfärdsteknologi. Efterfrågan och drivet för digital utveckling kommer från kommunerna. Kommunerna har dock möjlighet att söka finansiellt stöd från staten och från regionerna för den digitala utvecklingen.

3. Digital Iceland är en offentlig aktör under finans- och näringsministeriet

Satsningar inom välfärdsteknologi

Regionala satsningar

Det finns satsningar i ett par regioner. Tolv kommuner i norr har gått samman med sin region för att utveckla hälso- och välfärdsteknologi. Här finns också finansiellt stöd från staten och från regionen. Kommunerna skjuter till cirka hälften själva och det finns ett samarbete med universitetet.

Samarbetsorganet heter Veltek. På dess [webbsida](#) kan man läsa:

”Veltek är ett forum för samarbete om teknisk utveckling i hälsans och välfärdens intresse på norra Island. Här finns 12 kommuner, progressiva teknikföretag, skolinstitutioner och ledande hälsoinstitutioner som har beslutat att använda kollektiv finansiering av satsningar inom och utanför regionen.

Införandet av ny välfärdsteknologi i ett helt samhälle kräver att behovet är väl definierat och att möjliga lösningar uppfyller olika kriterier. VELTEK använder sin expertis från hälso- och sjukvården och universitetsvärlden för att hitta bra lösningar som möter verkliga behov, tar dem i bruk och mäter resultaten.”

I den sydvästra regionen, Suðurnes, finns ett liknande samarbete med fyra kommuner och universitetet. [Nätverket Suðurnes för välfärdstjänster](#) är ett samarbetsprojekt mellan kommunerna i Suðurnesregionen och fyra myndigheter i regionen, det vill säga Suðurnes hälsoinstitut, polisen, distriktskommissionären och direktoratet för arbete (Arbetsförmedlingen). Välfärdsnätverkets målsättning är att bidra till en ökning av befolkningens livskvalitet i form av aktivitet och välbefinnande. Möjligheterna till social integration och sysselsättning ska öka genom förbättrad tillgång till offentliga välfärdstjänster.

Reykjaviks stads politik för välfärdsteknologi

Kommunfullmäktige i Reykjavik antog en policy 2018 angående utveckling och införande av välfärdsteknologi fram till 2022. Stadens välfärdsavdelning åtog sig att införa olika tekniska och smarta lösningar som gör det lättare för människor att bo kvar i sina egna hem med bra livskvalitet trots åldrande, funktionsnedsättning eller sjukdom. [Policyn för välfärdsteknologi](#) baseras på tanken att en individ ska vara en

aktiv deltagare i samhället så länge som möjligt. Målet är effektivare service och enklare kommunikation mellan brukare, anhöriga och medarbetare samt att bryta social isolering, öka aktiviteten, förbättra arbetsmiljön för de anställda och erbjuda tjänster till individuella behov.

För att kunna förverkliga policyn har ett välfärdstekniskt centrum med två projektledare inrättats i Reykjavik. När nya lösningar ska testas kommer användarna att rådfrågas om teknikens användbarhet. Välfärdsavdelningen i Reykjavík kommer att leda genomförandet av policyn och den pågående utvecklingen av tekniska lösningar i ett tvärvetenskapligt samarbete med universitetet, andra yrkesområden i staden, institutioner och kommuner. Avdelningen deltar också i det nordiska samarbetet kring välfärdsteknologi.

Reykjavik har avsatt medel för digitalisering. Det handlar om 10 miljarder isländska kronor, ISK (cirka 7,11 miljoner EUR) för digitalisering inom hela samhällssektorn. Staden ska anställa 80 personer för att arbeta med denna utveckling. Dessa medel avser digitalisering generellt i staden och är inte öronmärkta för socialtjänst eller hälsovård.

Från staten utgår årligen ett stöd till Reykjavik om cirka 40 miljoner ISK (cirka 0,28 miljoner EUR) årligen för den digitala utvecklingen i hemsjukvården. Under 2021 anslogs dessutom 67 miljoner ISK (cirka 0,46 miljoner EUR) i Reykjavik för att implementera digital hemsjukvård och 2022 fick de ytterligare 155 miljoner ISK (cirka 1,09 miljoner EUR) för att köpa/hyra medicindispensers.

Hantering av identiteter och behörigheter

På Island används ett statligt autentiseringssystem för digitala tjänster i hela samhället. Detta bygger på att den enskilde loggar in med sitt mobilnummer kombinerat med en 8-siffrig pinkod. Det finns inga krav att pinkoden ska bytas med någon regelbundenhet. Kommunerna använder detta för sin personal som ska ha access till data om enskilda och medborgare som använder digitala möten etcetera ska också logga in på detta sätt.

Det finns ingen nationell statistik på Island avseende användningen av tillitssystemet i kommunerna eller i hälso- och sjukvården.

Norge

Vision, mål och strategier

Nasjonal e-helsestrategi og mål 2017–2022

Hälso- och sjukvårdssektorn fick sin första nationella e-hälsostrategi 2017, [Nasjonal e-helsestrategi og mål 2017–2022](#). Strategin fastställdes för att skapa en gemensam inriktning för digitaliseringen och bidra till att förverkliga övergripande hälso- och vårdpolitiska mål. Direktoratet för e-hälsa^[4] utarbetade strategin i samarbete med aktörerna i den nationella förvaltningsmodellen för e-hälsa. Utgångspunkten till strategin var ett meddelande till Stortinget 2012, [Én innbygger – én journal, Digitale tjenester i helse- og omsorgssektoren](#).

I strategin beskrivs sex prioriterade områden för en önskad inriktning för e-hälsoutvecklingen i Norge:

1. digitalisering av arbetsprocesser
2. bättre samstämmighet i patientens väg genom vården
3. bättre användning av hälsodata
4. sjukvård på nya sätt
5. gemensam grund för digitala tjänster
6. nationell förvaltning av e-hälsa och ökad implementeringskapacitet.

Strategin kompletterades med en handlingsplan, [Plan for e-helse 2019-2022](#).

I handlingsplanen finns 14 insatsområden identifierade inom de sex områdena som angavs i strategin.

Ny e-hälsostrategi 2023–2030

En ny version av e-hälsostrategin, [Nasjonal e-helsestrategi for helse- og omsorgssektoren](#), gäller från 2023 och pekar mot 2030. I den e-hälsostrategin sägs inledningsvis att utvecklingen inom vård- och omsorgssektorn och samhället kommer att leda till ett behov av att uppdatera och anpassa strategin under perioden. Detta säkerställs genom aktiv förvaltning och

4. Det norska direktoratet för e-hälsa är en myndighet under Helso- och omsorgsdepartementet.

uppföljning. Genomförandet av strategin bör sträva efter att vara agil, betona flexibilitet, steg-för-steg-leveranser och god användarmedverkan. Strategin ska följas upp i den nationella förvaltningsmodellen för e-hälsa.

Strategins mål är resultatet av ett arbete där synpunkter har inhämtats från organisationer som representerar olika delar av vård- och omsorgssektorn, inklusive patient- och brukarföreningar, vårdpersonal, forskarsamhällen och näringsliv.

I remissen föreslås fem mål som ska gälla under perioden:

1. aktivt deltagande i sin egen och anhörigas hälsa
2. enklare arbetsdag
3. hälsodata för förnyelse och förbättring
4. tillgänglig information och stärkt samarbete
5. samarbete och instrument som stärker genomförandekapaciteten.

Kommunala sektorns ambitioner på e-hälsoområdet

Kommunesektorens organisasjon (KS) lanserade i maj 2022 en e-hälsostrategi för de närmaste tre till fem åren, [Kommunal sektors ambisjoner på e-helseområdet](#). I strategin har KS i samarbete med kommunerna prioriterat fem e-hälsoområden under de kommande tre till fem åren. Det handlar om medborgartjänster, läkemedel, välfärdsteknologi och digital hemuppföljning, digitala gemensamma lösningar samt digital samverkan.

Medborgartjänster

Medborgarna ska lättare kunna få tillgång till relevant hälsoinformation och interagera med hälso- och sjukvårdspersonal i kommunerna på ett tryggt och säkert sätt.

Läkemedel

En stor del av avvikelser och fel i den kommunala vården är relaterade till själva läkemedelshanteringen. Digitaliseringen av läkemedelssektorn är därför en viktig åtgärd för att säkerställa en korrekt läkemedelsanvändning och inte minst öka patientsäkerheten och kvaliteten på läkemedelsbehandlingen.

Välfärdsteknologi och digital hemuppföljning

Användningen av teknik i digital hemuppföljning kan öka användarens självständighet och ork, samtidigt som det frigör tid för vårdpersonal. Detta inkluderar sensorer som förenklar rapporteringen av symtom och underlättar interaktion mellan invånare, allmänläkare, sjukhus och kommuner.

Digitala gemensamma lösningar

Digitala gemensamma lösningar kommer att bidra till ökad effektivitet och ökad patientsäkerhet inom hälso- och sjukvården genom utveckling och förvaltning av säkra, bra och effektiva lösningar som ger medborgare och företag mer omfattande, säkra och kostnadseffektiva tjänster.

Digital samverkan

Medborgare och hälso- och sjukvårdspersonal bör få tillgång till enklare, säkrare och effektivare hälso- och sjukvårdstjänster där rätt information finns tillgänglig vid rätt tidpunkt och på ett säkert sätt.

Satsningar inom välfärdsteknologi

Program för välfärdsteknologi

Sedan 2014 är ett program för välfärdsteknologi etablerat som omfattar hälso- och sjukvården samt äldreomsorgen. Det utarbetades inom Helseledningskontoret och utgångspunkten till programmet var stortingsrapporten [Morgendagens omsorg \(29:2012–2013\)](#).

Det ursprungliga programmet antogs i juni 2012 och gällde från 2014. Tidsramen var 2020 men har i en uppdatering utsträckts till [2024 - Nasjonalt velferdsteknologi-program](#).

I det uppdaterade programmet anges ett övergripande samhällsmål om att välfärdsteknologi och digital hemuppföljning bidrar till god hälsa och egenmakt och självständighet i befolkningen samt till en hållbar samhällsutveckling.

Det överordnade samhällsmålet kompletteras med fem underliggande mål som satsningen på välfärdsteknologi och digital hemuppföljning ska bidra till.

- Patienter och brukare upplever ökad trygghet och bättre hälsa.
- Patienter och brukare upplever ökad självständighet och ökad förmåga att ta tillvara den egna hälsan.
- Patienter och brukare är mer nöjda med (uppföljningen av) insatserna med stöd av hälso- och välfärdstjänsterna.
- Ökad kvalitet i hälso- och välfärdstjänsterna. Tjänsterna och kvaliteten på dessa ska vara sammanhängande. Om en användare får tjänster från både kommunen och sjukhuset kommer tekniken att bidra till bättre kvalitet och bättre interaktion mellan nivåerna (stat-kommun) som gynnar ett holistiskt bemötande av patienten.
- Sparad tid och kostnader i hälso- och välfärdstjänsterna ger samhällsekonomiska vinster och ökad omsorgskapacitet.

I det nya programmet från april 2022 har sju nya prioriterade insatsområden formulerats.

1. Ytterligare spridning av digital hemuppföljning (DHO) för kroniskt sjuka patienter

Syftet med att starta spridningen av digital hemuppföljning är att hjälpa kommuner att i samarbete med allmänläkare och vårdcentraler/sjukhus använda digitala verktyg för att säkerställa bättre uppföljning av patienter med kroniska sjukdomar.

2. Spridning av välfärdsteknologi (VFT) till barn, ungdomar och vuxna med medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar

Barn, ungdomar och vuxna med medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar behöver sammanhängande tjänster under hela livet och på sina arenor. Genom att komma in tidigt, tänka på nya digitala helhetslösningar och välfärdsteknologi kan de vinster vi bara ser konturer av utvinnas både för brukaren själv och för kommunen i form av sparad tid och resurser.

3. Upprättande av permanent struktur för kommunala nätverk för införande av välfärdsteknologi

Syftet med att etablera en permanent struktur för nätverk är att bygga upp och säkerställa kompetens- och kompetensdelning i kommuner över hela landet.

4. Processvägledning för kommuner

En viktig framgångsfaktor för att säkerställa framsteg i projekten är att ge processvägledning. Detta för att bygga varaktig kompetens inom eller nära den kommunala hälso- och sjukvården i processvägledning. På så sätt ska kommunerna behålla sin sakkunskap och använda den för att genomföra nödvändiga omstruktureringsprocesser inom tjänsterna.

5. Arkitektur och infrastruktur

Syftet med denna åtgärd är att säkerställa att normativa produkter och nationella samverkanslösningar vidareutvecklas så att de tillgodoser behov relaterade till välfärdsteknologi och digital hemuppföljning. Normativa produkter och definierade nationella samverkanslösningar ger aktörer inom vård- och omsorgssektorn och leverantörsmarknaden möjlighet att underlätta utveckling och upphandling. På så sätt kan systemen dela information i en digital samverkansinfrastruktur mellan aktörer i hela sektorn.

6. Social kontakt och ökad digital hälsokompetens för äldre vuxna

Syftet med insatsområdet är att testa känd teknik och tillhandahålla IKT-utbildning som kan höja den digitala kompetensen för målgruppen. Detta för att motverka ensamhet och minska digitalt utanförskap. Genom att underlätta mötesplatser och interaktioner kan samhället bidra till att upprätthålla och stärka äldre medborgares möjligheter att upprätthålla sociala nätverk. Genom att förbättra hälsokompetensen kan äldre vuxna ta emot hälsoinformation på nätet med datorer, surfplattor och smarta telefoner och göra det möjligt för dem att ta del av digitala hälso- och sjukvårdstjänster.

7. Nyckelinsatser, rådgivning, kunskapsutveckling, utarbetande av riktlinjer samt utbildningsverktyg

Syftet med denna insats är att etablera permanenta strukturer i det nationella välfärdsteknologiprogrammet (NVP) och Helsemyndighetens arbete med fokus på användning av digitala tjänster i patientens hälso- och sjukvård, [Digihjem](#), där det finns nationella motstridiga behovsområden. Digital hemuppföljning är ett utvecklingsområde och det är viktigt att identifiera behovet av att kunna utveckla instrument och strukturer som bidrar till att säkerställa god kvalitet på tjänsten och förhindra ojämlikhet.

För att genomföra programmet har regeringen sedan 2014 avsatt medel i budgeten. Nivån ligger årligen på cirka 90 miljoner norska kronor. För 2022 har 93 MNOK avsatts i budgeten att fördelas mellan E-helsedirektoratet, Helsedirektoratet, KS och kommunerna.

Norsk helsenett

Norsk helsenett är ett statligt företag som ägs av vård och omsorgsdepartementet. På Helsenetts webbsida framgår bland annat att de arbetar för en digital infrastruktur och nationella e-hälsolösningar.

Företaget utvecklar, förvaltar och driver digital infrastruktur och nationella e-hälsolösningar som helsenorge.no, e-recept, översiktlig vårdjournal och andra lösningar som bidrar till bättre hälso- och sjukvårdstjänster. De tillhandahåller också tjänster till hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Genom sina leveranser hjälper man till att ge möjlighet för invånarna att hålla koll på deras egen hälsa i vardagen, hälso- och sjukvårdssektorn att tillhandahålla goda hälso- och sjukvårdstjänster, forskare att utveckla ny kunskap, företag att leverera sina tjänster för bättre hälsa och hälso- och sjukvårdsförvaltningen att kunna enas kring sitt sociala uppdrag.

I Strategikart 2021–2022 har Norsk helsenett utvecklat dessa övergripande visioner i en [strategi](#) som sträcker sig till 2026.

NAV

Det norska [NAV, Arbeids- og velferdsetaten](#), ansvarar för ekonomiska välfärdsinsatser som dagpenning, arbetsskadeersättning, sjukpenning, pension, barnbidrag och kontantersättning. NAV tillhandahåller också stöd för hjälpmedel till personer med funktionsnedsättningar, bland annat elektroniska hjälpmedel som elektroniska kalender- och minnesstöd.

Färdplan för tjänsteinnovation

För att erbjuda kommunerna verktyg i den digitala utvecklingen utarbetades [Veikart for tjenesteinnovasjon](#) av KS i samarbete med ett flertal kommuner och det norska hälsodirektoratet 2015. Den lanserades inom ramen för det norska välfärdsteknologiprogrammet. Färdplanen har därefter uppdaterats och vidareutvecklats ytterligare till den versionen som idag finns på KS webbsida.

KS skriver att färdplanen är det första kompletta verktyget som följer innovationsprocesser från A till Ö, från projektstart till drift och vinstrealisering med mätningar. Metoden är generell och kan användas inom alla kommunala sektorer. Den bygger på användarnas faktiska behov. Därför skapas tjänsterna tillsammans med användarna, och inte bara för dem. Ett sådant tillvägagångssätt ger nöjda invånare, välbefinnande på arbetsplatsen för de anställda och fördelar för kommunen som tjänsteleverantör.

Färdplanen beskriver aktiviteterna i sex steg.

1. Förankring

Syftet med steget är att definiera kommunens utmaningar och säkerställa att organisationen har en gemensam förståelse för både problem och mål. Ett framgångsrikt arbete med tjänsteinnovation kännetecknas av ett grundligt förarbete, god planering och ett brett stöd.

2. Insikter

Goda tjänster skapas utifrån god insikt i faktiska behov. Gör ett grundligt arbete för att avslöja verkliga behov och orsaker till problem innan du väljer en lösning. Detta minskar risken för att fel lösningar skapas.

3. Tjänsteutveckling

I denna fas omsätts insikterna i idéer, som i sin tur vidareutvecklas till tjänster som är klara för pilotförsök. Det är viktigt att involvera både användare och medarbetare längs vägen för att säkerställa förankring och riktade lösningar.

4. Pilotering

Pilotering innebär att åtgärden eller tjänsten testas i begränsad skala över tid för att säkerställa att allt fungerar som det ska. Syftet är att upptäcka fel och brister, identifiera oförutsedda problem och därmed minska risken.

5. Övergång till drift

I denna fas är det viktigt att se till att den nya tjänsten integreras i verksamheten på ett bra sätt. Det handlar om planering, implementering och eventuella upphandlingar.

6. Ny praxis

I ny praxis är det viktigt att se till att du uppnår önskad nytta för brukare, anhöriga och kommunen. Förverkligandet av nyttan tar ofta lång tid och kräver konsekventa åtgärder och uppföljning. Synliga framsteg driver motivation.

Det Nordiska projektet Vård och omsorg på distans (VOPD) 2018–2021 översatte färdplanen till samtliga nordiska språk samt engelska och översättningarna finns tillgängliga på [VOPD:s hemsida](#).

Aktuella utredningar

Det kommer en offentlig utredning under 2023, National helse- och samhandlingsplan som ska gälla från 2024 och framåt.

Den bygger delvis på [Hurdalsplattformen](#). Hurdalsplattformen är regeringens (Arbetarpartiet och Centerpartiet) deklaration för sin tilltänkta politik under mandatperioden 2021–2025.

Regeringen skriver i plattformen följande om e-hälsa:

”E-hälsa ger stora möjligheter att utveckla hälso- och sjukvårdstjänsterna till gagn för patienter, vårdpersonal och invånare. För att kunna ge bästa möjliga hälso- och sjukvård är det en förutsättning att relevant och nödvändig information om sjukdomshistoria och läkemedelsanvändning följer patienten genom hela patientvägen och hanteras och lagras på ett säkert sätt. Digitala lösningar ska stödja ett samarbete mellan vårdpersonal och stärka patienters och invånares förmåga att aktivt delta i sina egna behandlingsprogram. Regeringen vill att användningen av innovativa e-hälsolösningar ska bidra både till en säker och effektiv hälso- och sjukvårdstjänst och till att skapa en hemmamarknad för norska leverantörer.

Regeringen ska:

- Säkerställa införandet av patientjournalssystem som ger smidiga övergångar mellan primärvården och specialisthälsovården, där nödvändiga patientsäkerhetshänsyn tas om hand.
- Stödja kommunsektorns arbete med bättre journallösningar.
- Vidareutveckla de nationella e-hälsolösningarna och i detta arbete möta kommunsektorns behov och prioriteringar.
- Upprätta finansieringsmodeller som bättre underlättar steg-för-steg-utveckling och förverkligande av

sammanhängande e-hälsolösningar och förbättringar av hälso- och sjukvården.

- Underlätta bättre användning av hälsodata inom hälsoforskningen, stärka grunden för kunskapsbaserade hälso- och sjukvårdstjänster och stimulera innovation och affärsutveckling.
- Tydliggöra aktörernas roller och ansvar för digitaliseringen inom vård- och omsorgssektorn och säkerställa nationell samordning så att vi använder de samlade resurserna på ett bra sätt.
- Inrätta ett hälsotekniskt system som stödjer införandet av ny teknik inom hälso- och sjukvården och fortsätter det nationella välfärdstekniska programmet så att vi får ett kompetenslyft för välfärdsteknologi i norska kommuner.”

Hantering av identiteter och behörigheter

Informationssäkerheten är reglerad i lagar och förordningar. All hälso- och sjukvårdspersonal har en hälso-ID där behörigheten för rollen är angiven. I sjukhusen (statliga) och i den kommunala hälso- och sjukvården är reglerna tydliga, personalen ska ha en hälso-ID. Det krävs en två-faktorsinloggning för att få tillgång till hälsodata för enskilda personer. Begreppet hälsodata är noggrant definierat.

Datatillsynen kan göra tillsyn i regioner och kommuner för att kolla att de följer regelverket för informationssäkerhet.

Direktoratet för e-hälsa har angett en norm för informationssäkerhet och integritet inom vård- och omsorgssektorn, Normen – [Norm for informasjonssikkerhet og personvern i helse- og omsorgssektoren](#). I normen har myndigheten samlat information om ämnet, regelverk och praktiska anvisningar. E-hälsodirektoratet ger information och anvisningar för hur aktörerna inom hälso- och omsorgssektorerna kan arbeta med informationssäkerhet och integritetsfrågor. Här finns också ett utbud av seminarier och workshops för olika kategorier av beslutsfattare och personal.

Det finns ingen statistik för kommunernas regelefterlevnad, i vilken utsträckning kommunerna använder tillräckliga metoder för att säkra informationssäkerhet och integritet i sina verksamheter. Det är dock allmänt känt att mindre kommuner ibland har svårigheter att hålla sig uppdaterade om vilka regler som gäller.

Sverige

Vision, mål och strategier

Vision och strategi för bredbandsutbyggnad

Den 20 december 2016 antog regeringen visionen Sverige helt uppkopplat 2018. Detta för att skapa förutsättningar för att bo och verka i hela landet, driva tillväxt och innovativ produktion. 2018 presenterade Post- och telestyrelsen (PTS) [Sverige helt uppkopplat 2025 - en bredbandsstrategi för alla](#). Målsättningen var att 95 procent av alla hushåll och företag skulle ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s år 2020. År 2023 bör hela Sverige ha tillgång till stabila mobila tjänster av god kvalitet och 2025 bör hela Sverige ha tillgång till snabbt bredband.

För ett hållbart digitaliserat Sverige – en digitaliseringsstrategi

Den 18 maj 2017 beslutade regeringen om en strategi för digitaliseringspolitiken i landet fram till 2020. I strategierna angavs inriktningen för digitaliserings- respektive bredbandspolitiken och det formulerades mål för hur politiken ska bidra till konkurrenskraft, full sysselsättning samt ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling.

Det övergripande målet i digitaliseringsstrategin är det av riksdagen beslutade målet att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter^[5].

Vision e-hälsa 2025

I mars 2016 slöt Sveriges regering och Sverige Kommuner och Landsting (sedan 2019 Sveriges Kommuner och Regioner) en överenskommelse, [Vision e-hälsa 2025](#). Parterna gjorde ett uttalande om visionen år 2025:

”Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet.”

5. prop. 2011/12:1, utg. omr. 22, bet. 2011/12:TU1, rskr. 2011/12:87

I visionen anges att begreppet e-hälsa i bred bemärkelse innefattar användning av informations- och kommunikationsteknologi med utgångspunkt i Världshälsoorganisationens hälsodefinition "ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande". E-hälsobegreppet omfattar i detta sammanhang all socialtjänst som bedrivs av staten, kommunerna eller i enskilda verksamheter, hela hälso- och sjukvården samt tandvården. I arbetet används begreppet digitalisering. Begreppet innefattar både informations-digitalisering, det vill säga processen där analog information förs över till digitalt format, och samhällelig digitalisering, det vill säga den större samhällsprocess där olika former av it-stöd integreras allt tätare i verksamheter och påverkar dem i grunden. Ett begrepp som hänger nära samman med e-hälsa och digitalisering, och som ibland är delvis överlappande, är välfärdsteknologi. Det definieras som kunskapen om och användandet av teknik som kan bidra till ökad trygghet, aktivitet, delaktighet och självständighet för personer i alla åldrar och deras anhöriga.

I visionen pekas några områden ut som särskilt angelägna i arbetet för att visionen ska kunna uppnås. Dessa är regelverk, enhetligare begreppsanvändning och standardiseringsfrågor.

Utgångspunkten i arbetet med regelverk inom e-hälsoområdet är att balansera rättigheter eller intressen som skydd för personlig integritet, kvalitet, säkerhet och effektivitet. De lagar och andra föreskrifter som är styrande för verksamheterna ska säkra den enskildes olika rättigheter eller intressen. Regelverket bör hantera den tekniska utvecklingen.

När det gäller enhetligare begreppsanvändning handlar det om att koder, begrepp, termer och strukturer som används ska vara giltiga och användbara i huvudmännens arbete för att möjliggöra det informationsutbyte som behövs för att säkerställa kvalitet och säkerhet.

För att tekniskt kunna utbyta information med säkerställd kvalitet och säkerhet behövs standarder. Det kan till exempel handla om gemensamma nationella specifikationer och tjänster för säker behörighet och processer. Vidare är tekniska standarder en förutsättning för interoperabilitet mellan olika aktörer och utbytbarhet mellan olika komponenter.

Handlingsplan 2017–2019

Visionen följdes av en [Handlingsplan för samverkan vid genomförande av Vision e-hälsa 2025](#) för perioden 2017–2019 där det preciserades vilka områden som skulle stå i fokus för arbetet med att uppfylla visionen. De tre insatsområdena som angavs i handlingsplanen – regelverk, enhetligare begreppsanvändning och standarder preciserades för att möjliggöra en hållbar förnyelse av socialtjänsten och hälso- och sjukvården med stöd av digitalisering. I handlingsplanen lades grunden för ett mer samlat nationellt arbete inom regelverk, enhetligare begreppsanvändning och standardisering. Det är områden som utgör grundläggande förutsättningar för ett framgångsrikt arbete för att nå visionen. Detta kräver långsiktighet, uthållighet och förutsebarhet.

Strategi för Vision e-hälsa 2020–2022

I februari 2020 antogs en [strategi för perioden 2020–2022](#) i en överenskommelse mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner, SKR. Syftet med strategin är dels att fastställa hur det gemensamma arbetet mellan staten och SKR ska utformas, dels att peka ut ett antal inriktningsmål inom vilka specifika insatser ska göras för att uppnå visionen. Strategin ska inte bara vara vägledande för det gemensamma arbetet utan även för de insatser parterna gör var för sig. Även regionala eller lokala aktörer, eller andra verksamheter inom e-hälsoområdet, som önskar vägledning i det egna digitaliseringsarbetet ska kunna använda strategin som en utgångspunkt. Syftet med genomförandeplanerna är att beskriva vilka insatser som ska genomföras inom strategins prioriterade områden, vem som ska genomföra insatserna samt hur dessa ska följas upp.

I strategin fastställs fyra inriktningsmål.

1. Individen som medskapare
2. Rätt information och kunskap
3. Trygg och säker informationshantering
4. Utveckling och digital transformation i samverkan

1. Individen som medskapare

Patienter, brukare och närstående behöver ha förutsättningar för att kunna vara välinformerade, få insyn i och överblick över processer och kontakter med hälso- och sjukvården och socialtjänsten, samt kunna vara delaktiga. Hälso- och sjukvård och socialtjänst behöver erbjudas på flera olika sätt, för att

därigenom möjliggöra för människor att kunna välja det sätt som bäst överensstämmer med de egna behoven, förutsättningarna och önskemålen.

2. Rätt information och kunskap

Det ska vara lätt att få del av den information som behövs för att kunna utföra arbetsuppgifterna. Bästa möjliga kunskap eller evidens ska vara tillgänglig i varje möte. Den digitala arbetsmiljön behöver stödja de processer som medarbetarna verkar i. Syftet är en modern it-miljö, där all relevant information smidigt kan göras tillgänglig i den situation den behövs.

Även inom socialtjänsten pågår insatser i flera kommuner för att införa moderna verksamhetssystem.

3. Trygg och säker informationshantering

Individer vill att uppgifter om till exempel hälsa och livssituation ska finnas tillgängliga i olika relevanta möten. Samtidigt är det viktigt att informationen hanteras säkert och skyddas från att obehöriga får tillgång till uppgifterna. Det är även viktigt att uppgifterna om den enskilde är korrekta och att individen kan påverka hur uppgifterna används. Därför är en trygg och säker informationshantering central för att behålla och stärka tilliten i digitaliseringsarbetet. Ett systematiskt informationssäkerhetsarbete är centralt för att undvika incidenter och förebygga sådant som it-intrång och informationsläckage, och är samtidigt en grundförutsättning för att möjliggöra digital verksamhetsutveckling.

4. Utveckling och digital transformation i samverkan

Teknikutvecklingen gör att människor både ändrar beteende och får nya förväntningar på till exempel olika välfärdstjänster. Rådande organisationskulturer, regelverk, kompetenser, synsätt, gränser och relationer utmanas därmed, vilket gör att förändringsförmågan hos olika verksamheter sätts på prov.

För att Sverige ska kunna ta till vara digitaliseringens möjligheter krävs ett långsiktigt arbete för att stödja förmågan till verksamhetsutveckling och rusta individer och verksamheter med de färdigheter, förmågor och andra förutsättningar som krävs för att påverka beteenden och möjliggöra nya arbetssätt. Det behövs kunskap och förmåga att på ett hållbart, säkert och etiskt sätt utveckla

verksamheterna med stöd av nya teknologier. En framgångsfaktor är ett stärkt partnerskap mellan näringslivet och aktörer inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Förmågan att samarbeta och dra nytta av varandras erfarenheter kommer att vara bärande både för att öka takten i införandet av nya arbetssätt med stöd av digitala lösningar och för att bättre kunna dra nytta av näringslivets innovationskraft.

Satsningar inom välfärdsteknologi

År 2018 beslutade regeringen om ett statsbidrag till kommunerna om 350 miljoner kronor för investeringar i välfärdsteknologi eller sådant som ökar förutsättningarna att införa välfärdsteknologi. Samtliga kommuner rekvirerade medel och 96 procent av medlen förbrukades. Bakgrunden till satsningen var att regeringen menade att välfärdsteknologi kan ha stor betydelse för den enskilde i fråga om att stärka den enskildes självständighet, och för ökad delaktighet. Regeringens bedömning var att investeringstakten i välfärdsteknologi behöver öka. Både med syfte att ge fler flickor, pojkar och kvinnor och män ökad möjlighet till att vara mer självständiga och delaktiga, och för att förbättra arbetsmiljön för de kvinnor och män som arbetar där.

I januari 2020 ingick regeringen en överenskommelse med SKR, [Överenskommelse om äldreomsorgen – teknik, kvalitet och effektivitet med den äldre vuxna i fokus](#). Överenskommelsen är treårig, gällde för perioden 2020–2022 och omfattade 200 miljoner kronor årligen. Av de årliga medlen fördelades 168,7 miljoner kronor till samtliga kommuner, 15 miljoner kronor till tio modellkommuner och 16,3 miljoner kronor till SKR för deras stöd till kommunernas digitalisering.

En ny överenskommelse ingicks 2022, [Överenskommelse mellan staten och SKR och äldreomsorg - teknik, kvalitet och effektivitet 2022](#). Regeringen beslutade i början av 2023 att ge SKR i uppdrag att fortsätta arbetet med att stödja kommuner att införa välfärdsteknik i den kommunala vården och omsorgen under 2023 genom [SKR:s Kompetenscenter välfärdsteknik](#).

Aktuella utredningar

Framtidens teknik i omsorgens tjänst (SOU 2020:14)

Regeringen tillsatte en särskild utredare i augusti 2018 med uppdrag att se över och lämna förslag på åtgärder som kan främja införandet av välfärdsteknologi för ökad trygghet och som stärker självständighet och livskvalitet för äldre vuxna och som avlastar personal och moderniserar verksamheten (dir. 2018:82, bilaga 1). Rapporten [Framtidens teknik i omsorgens tjänst](#) lämnades i mars 2020. Den innehöll flera förslag till författningsförändringar för att göra det enklare att införa digital teknik i socialtjänsten. Bland annat ett förslag som gör det möjligt att ge vård och omsorg med digitala medel till människor med varaktigt nedsatt beslutsförmåga. Andra förslag handlade om kompetensutveckling för befattningshavare på alla nivåer i kommunerna och för invånare med behov av digitala insatser från kommunerna. I rapporten lyftes också behovet av en starkare nationell styrning av den digitala utvecklingen. Det kommunala självstyret är starkt i Sverige och beskrivs som ett hinder för en samlad effektiv utveckling av digitala verktyg inklusive välfärdsteknologi.

Välfärdskommissionen

Regeringen tillsatte i december 2019 en välfärdskommission med uppdrag att identifiera och analysera konkreta åtgärder som kan stärka kommunsektorns förmåga att tillhandahålla välfärdstjänster av god kvalitet i framtiden. Kommissionen arbetade under 2020 och 2021 och slutrapporten [Välfärdskommissionens slutredovisning till regeringen](#) lämnades i december 2021. I rapporten angavs ett antal förslag för att kunna stärka välfärden i framtiden. Däribland några förslag som avsåg digitalisering.

- Ett löpande arbete bör bedrivas för att identifiera juridiska hinder för den digitala utvecklingen, till exempel onödiga formkrav eller föråldrad lagstiftning.
- Stödet till kommuner vad gäller juridisk kompetens inom digitaliserings-området bör förstärkas.
- En process för utveckling och införande av en långsiktigt hållbar digital infrastruktur till stöd för välfärden ska etableras mellan staten, kommuner och regioner.
- Förutsättningar för kommuners och regioners inkludering i

den förvaltningsgemensamma digitala infrastrukturen för informationsutbyte och grunddata bör utredas.

- Se över hur ett undantag från lokaliseringsprincipen för bredbands-verksamhet skulle kunna utformas.

Lagförslag för att öka möjligheterna att införa välfärdsteknologi i äldreomsorgen

Regeringskansliet föreslog under våren 2022 i en departementsskrivelse [Ökade möjligheter till användning av välfärdsteknik inom äldreomsorgen](#) en ändring i socialtjänstlagen som innebär att socialnämnden får rätt att använda digital teknik när bistånd ges i form av hemtjänst eller boende i särskilt boende. Socialstyrelsen betonar i sitt remissvar att det inte har funnits något förbud mot välfärdsteknologi i socialtjänsten men att det rått en viss osäkerhet i kommunerna om möjligheten att till exempel använda webbkameror för tillsyn av äldre personer. Kommunerna uppfattar ibland användningen av digital teknik i omsorgen som juridiskt komplex och tvekar därför att införa tekniken. Exempel på digital teknik är trygghetslarm med gps-funktion, läkemedelsrobotar och kamera för tillsyn i bostaden. I skrivelsen föreslås också lagändringar för data- och integritetsstärkande åtgärder i samband med användning av digital teknik i socialtjänsten. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

Myndigheten för digital förvaltning (Digg) fick i juni 2022 [ett uppdrag från regeringen](#) att senast 31 januari 2023 lämna förslag om framtagande och drift av en statlig e-legitimation.

Hantering av identiteter och behörigheter

Kommunerna har flera lagar att förhålla sig till när det gäller informationssäkerhet och integritet inom socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården. Inom hälso- och sjukvården är regelverket tydligare och det finns förutom lagstiftning också myndighetsföreskrifter för hur personalen ska hantera patienters uppgifter. När det gäller socialtjänsten, inklusive äldreomsorgen, är dock regelverket inte lika tydligt. Detta innebär att kommunerna agerar på olika sätt när det gäller till exempel inloggningar i system där uppgifter om enskilda klienter och brukare behandlas.

Majoriteten av personalen i kommunerna tycker att

verksamhetssystemen måste skyddas med en tvåfaktorsinloggning. Alla system är dock inte skyddade med tvåfaktorsautentisering och i en mindre andel kommuner har personalen tillgång till systemen med en enklare variant av autentisering. Socialstyrelsen följer utvecklingen på området genom en årlig enkät till samtliga kommuner. I 2022 års undersökning [E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2022](#) framkommer att endast 45 procent av kommunerna kräver en stark autentisering (tvåfaktorsautentisering) för samtliga system där enskildas uppgifter behandlas. I 35 procent av kommunerna krävs stark autentisering för ett eller flera system, men inte alla^[6]. I tre procent av kommunerna finns inga krav på stark autentisering för åtkomst till enskildas uppgifter.

Stark autentisering kan ske på olika sätt. Inom sjukvården finns ett system med tjänstelegitimationer som ligger till grund för tvåfaktorsautentiseringen. Ett antal kommuner har avtalat med regionerna om att kunna använda detta system för socialtjänstens personal. Dock inte i alla regioner. Andra kommuner låter personalen använda sina privata e-legitimationer i tjänsten. Den vanligaste är Bank-id. Detta är ett system som ägs av bankerna och som används i många sammanhang där privatpersoner behöver en säker legitimering, till exempel vid inloggning till privata bankkonton. Det för kommuner och regioner gemensamma utvecklingsföretaget Inera, är i processen att ta fram en gemensam lösning för e-id för hälso- och sjukvården och socialtjänsten.

6. Kommunerna har som regel ett stort antal system att förhålla sig till där personuppgifter behandlas.

Summary in English

The Nordic Welfare Centre has conducted a survey of the activities currently underway in the Nordic countries to digitise the health and welfare sector and introduce welfare technology. The report focuses on central government activities, i.e., the policies, visions and strategies developed over recent years and the financial and other investments made to support development.

We have identified official government reports that are being prepared or have been published over recent years that have some bearing on the field of health and welfare digitisation. Finally, we have examined the situation in the various Nordic countries with regard to regulation and praxis concerning the privacy of personal data. All Nordic countries are bound by the General Data Protection Regulation (GDPR) and one question of interest is how these countries choose to protect the personal data of their citizens. Do staff in the health and welfare sector always log in to management systems and medical record systems in a secure manner?

Our survey reveals that a great deal of activity is underway in all countries to improve the efficiency and quality of health and welfare services for citizens by digital means. It is also readily apparent that the countries are keen to improve their international ranking. All of the Nordic countries describe themselves as international leaders in innovation and technological development and state that the aim of digital development is to maintain or improve their position in this regard.

Visions and strategies

All Nordic countries have visions and strategies for digitisation and e-health. These were adopted during the period 2015–2017 and their goals lean more towards the development and introduction of welfare technology. As the goals and visions have been subsequently updated, more recent documents have broadened the concept to encompass digitisation in general, including other digital technology that can support health and

welfare. These visions contain goals and strategies relating to older adults and other groups in need of society's support if they are to live independent lives, as well as digitisation goals to benefit society as a whole, such as meeting the growing challenge of recruiting staff to the health and welfare sector.

Most Nordic countries have parallel, often overarching visions and strategies that overlap e-health strategies, such as the broader digitisation of society, industry and the public sector. Recurring themes include investments to roll out broadband and research grants related to various aspects of digitisation, including welfare technology and e-health.

Central government initiatives

In four of the five Nordic countries, the state has taken economic initiatives to accelerate digitisation and the introduction of welfare technology in social services, especially in the care of the elderly. While in terms of national investment, Iceland is the exception, development work is underway in two regions and, not least, the capital city Reykjavik, in the form of initiatives that have received indirect government support through calls for funding. Having invested since 2013, Denmark implemented a welfare technology programme between 2017 and 2020. Since then, no direct funding has been targeted at municipalities. There are however support structures in place at Local Government Denmark (KL), the association of Danish municipalities, where municipalities can obtain information and knowledge about digitising their operations. Having conducted development projects for many years, in 2020 the Finnish Institute for Health and Welfare (THL) launched the KATI programme to introduce and use technology supporting smart ageing and care at home. A development programme underway in Norway since 2014 has been extended until 2024. This is a long-term investment with funding going to government agencies and municipalities. In Sweden, agreements to support the development of digital working methods have been in place since 2013. The most recent investment in digitising elderly care covered the period 2020–2022. This initiative involved funding that municipalities could apply for from the Legal, Financial and Administrative Services Agency and a grant to the Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR) to build up a competence centre to support municipalities. Funds were also allocated to 10 designated model municipalities for the digitisation of elderly care.

Recent studies and reports

In addition to national strategies and initiatives, a number of studies and reports have been published over recent years.

In Denmark in 2022, KL published a policy for the use of digitisation and technology by municipalities,

Gentænk velfærden – Kommunernes digitaliseringspolitik [Rethinking Welfare: Municipalities' Digitisation Policies]. The policy contains proposals for how municipalities can rethink and meet the staffing challenges of welfare with digitisation and technology. Among other things, it recommends that municipalities place digitisation on the agenda in all areas of operation. Workflows and welfare services need to be reviewed and decisions reached about which processes can be digitised, so that hands can be freed up for those tasks that require human intervention. Municipalities must also be better at sharing knowledge about proven digital solutions with one another, so that they can be disseminated to more locations. New technologies with great potential for modernising and elevating welfare solutions must be explored and implemented.

In 2020, the Finnish government adopted a programme to maintain the functional capacity and well-being of the older adults living at home. An economically and socially sustainable service system is to be built up that, among other things, deals with the digitisation of care and services for older citizens. The Finnish Ministry of Social Affairs and Health is currently developing a plan to implement the National Programme on Aging. This work is expected to be completed during 2023.

No official reports have been published in Iceland over recent years, nor are any government inquiries underway.

In Norway, the Storting will publish a report during 2023 on the new National Health and Hospital Plan, which will apply from 2024 onwards. This will be partly based on the Hurdal Platform, a declaration of Norway's current Labour Party and Centre party government's policy for the mandate period 2021–2025.

In August 2018, the Swedish government appointed a commission of inquiry to review measures and make recommendations that may promote the implementation of welfare technology to increase security and independence and improve the quality of life of older adults, as well as reduce the burden on staff and modernise operations. The commission of

inquiry's official report, *Framtidens teknik i omsorgens tjänst* [Future Technology in the Service of Care] (SOU 2020:14), was submitted in March 2020. The report contained a number of proposed legislative amendments to make it easier to introduce digital technologies into social services.

In December 2019, the Swedish government appointed the Welfare Commission to identify and analyse specific measures to strengthen the future ability of local authorities to provide high quality welfare services. The commission worked throughout 2020 and 2021 before submitting its final report in December 2021. The report contained a number of proposals to strengthen welfare, including some proposals related to digitisation.

National status for secure identity and permission management within social services

Denmark has a publicly-owned national e-ID for private citizens, NemID. This service provides users with a secure login to internet services offered by public authorities, banks and participating companies.

KOMBIT^[7] offers tips on its website on how municipalities should approach data security and cybersecurity when staff work remotely and in digital communications.

The Finnish Act on Electronic Processing of Client Data in Social and Health Care (27.8.2021/784) is intended to ensure that client data generated within social services and health-care, as well as data that the client generates themselves concerning their wellbeing, are processed in a secure manner. The act is also intended to promote the client's opportunities to obtain information about how data concerning them is processed. The act contains provisions that supplement and further specify the provisions of the General Data Protection Regulation (EU) 2016/679 (GDPR).

New legislation concerning the digitisation of social services, data security and privacy is being prepared by the Finnish Government and it is planned to introduce a bill in parliament

7. KOMBIT is an IT/project organisation within Local Government Denmark (KL) that develops and manages common IT solutions for Danish municipalities.

before the 2024 Presidential Election.

The Digital and Population Data Services Agency issues certificates for the electronic identification of social services and healthcare staff in various systems. Medical records and prescriptions are also signed electronically using the certificates.

Finland has a Bank ID system that citizens can use for authentication in banking and other online services. A process is underway to develop a national e-ID.

Iceland has a national e-ID issued by a state-owned company that can be used for digital services throughout society. Users log in to the e-ID using their mobile telephone number and an eight-digit PIN. There is no requirement to change the PIN at regular intervals. Municipalities use the national e-ID to allow staff to access data on individuals. Citizens can also log in to digital meetings etcetera.

All healthcare professionals in Norway have an e-ID with permissions specific to their role. In state hospitals and municipal healthcare, staff require a personal e-ID with two-factor login to access personal health data. The term *health data* is defined with care. The Directorate of e-Health has issued a standard for information security and privacy in the health and welfare sector.

In Sweden, there is no state-owned e-ID system for secure authentication. Instead, the BankID system is widely used throughout society. In healthcare, staff are required to use two-factor authentication when logging in to the medical records system. There is also a card-based e-ID, the SITHS card, used by healthcare professionals. This is linked to the card holder's role and permissions within healthcare. While there is no comparable regulation in social services, there is a general consensus that two-factor authentication is a requirement. This has not yet been implemented in all municipalities nor in all systems in which personal data are processed.

Continuous monitoring of activities 2024–2030

This survey of the Nordic countries provides a baseline and snapshot of digital development in certain areas, with the emphasis on welfare technology for individual users and clients in the Nordic health and welfare sector. In its Action Plan for 2021 to 2024, the Nordic Council of Ministers formulates a vision of the Nordics as the most sustainable and integrated region in the world in 2030. Cooperation on the Nordic Council of Ministers should contribute to achieving this vision. To this end, the Nordic Council of Ministers has set 12 objectives. The sustainability objective is broad, encompassing several areas of society. This survey focuses on a couple of these objectives: to support knowledge and innovation; and good, equal, and secure health and welfare for all. The survey demonstrates that the Nordic countries are highly ambitious in terms of supporting researchers, developers and the business community in developing and marketing new digital solutions for the health and welfare sector. Furthermore, the Nordic countries are working to improve the quality and efficiency of the health and welfare sector in order to contribute to good, equal, and secure health and welfare for all.

Om publikationen

Välfärdsteknologi i de nordiska länderna En kartläggning av statliga satsningar

ISBN: 978-91-89787-02-5

DOI: 10.52746/HEPE6058

Utgiven av
Nordens välfärdscenter
© Augusti 2023

Projektledare: Bengt Andersson

Författare: Dick Lindberg

Ansvarig utgivare: Eva Franzén

Grafisk formgivning: ETC Kommunikation

Foto: Mostphotos

Nordens välfärdscenter

Box 1073, SE-101 39 Stockholm
Besöksadress: Svensksundsvägen 11A
Tel: +46 8 545 536 00
info@nordicwelfare.org

Nordens välfärdscenter

c/o Folkhälsan
Topeliusgatan 20
FI-00250 Helsingfors
Tel: +358 20 741 08 80
info@nordicwelfare.org

